

Б12 / КВТК Д84(4 Зпр) Каз.

Пилип БАБАНСЬКИЙ

МУРАХА З ЖАЛОМ

Х у д о ж н и к Ю. С Е В Е Р І Н

Пилип БАБАНСЬКИЙ

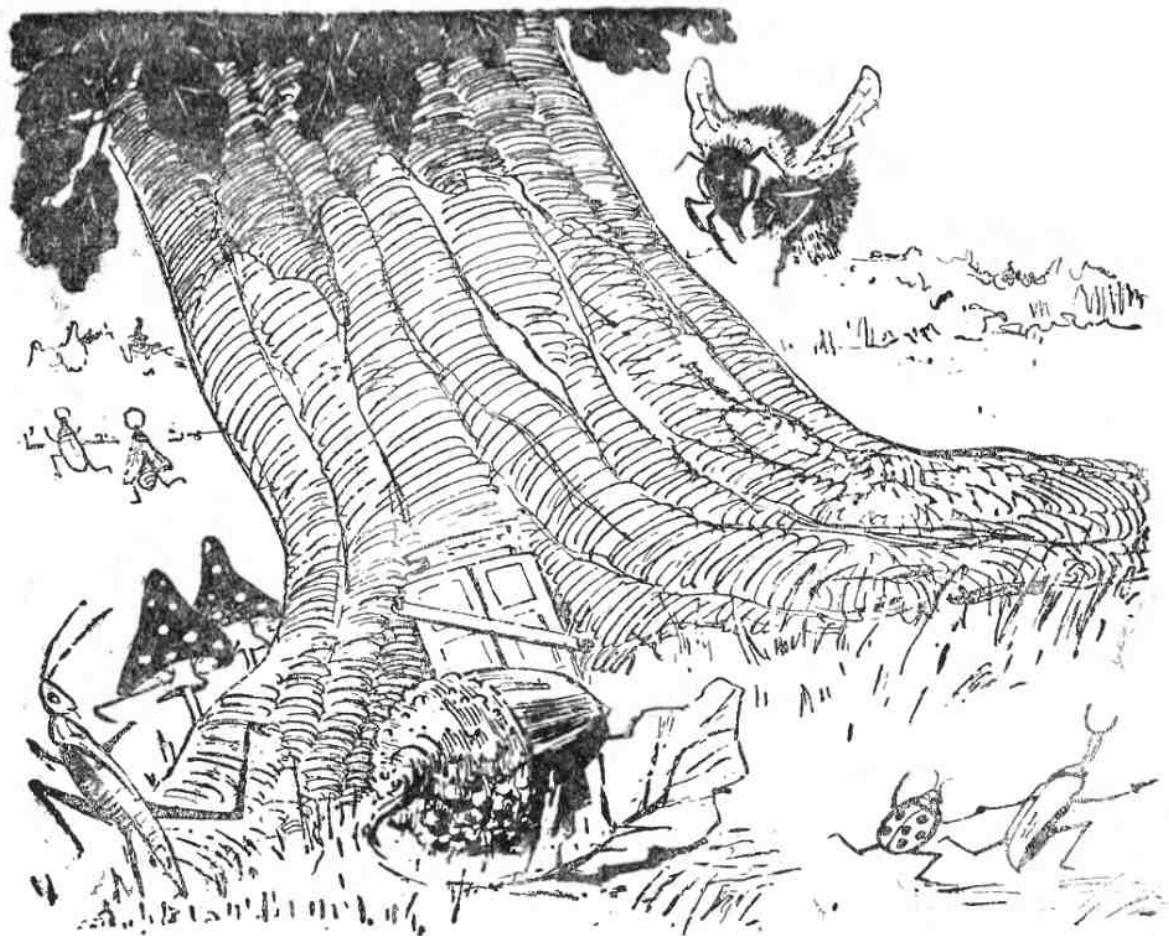
МУРАХА З ЖАЛОМ

к а з к а

ХАРКІВСЬКЕ КНИЖКОВЕ ВИДАВНИЦТВО

1959

ДЯДЬКО ДЖМІЛЬ

Послухайте, яку дивну історію нам вдалося узнати в густому темному лісі. В тому самому лісі, посеред якого є широка галявина з барвистими квітами і зеленою запашною травою.

На краю тої галявини шумить різьбленим листом могутній дуб. Жителі галявини — коники, жучки, метелики, — біжучи або летючи повз дуба, оглядаються на нього шанобливо і з острахом. А гостроносі лісові миші так просто оббігають те місце десятою дорогою.

Чим же він, цей старий дуб, такий знаменитий, що в одних викликає пошану, а в інших—страх?

А тим, що в його кореневищі живе грізний дядько Джміль. Всі знають, що Джміль має страшну зброю—велике гостре жало. Із уст в уста таємничим шепотом передаються легенди про те, що від жала дядька Джмілья загинуло чимало всякого лісового люду.

Може, тут дещо й перебільшують, але ми розповідаємо те, що чули. Переказують, що минулої весни його жертвою стало навіть уже велике Зайченя. Підбігло під дуба і давай лапами землю розгрібати. Джміль погрозово загудів, а Зайченя і вухом не веде.

Ну, тут Джміль і розсердився—він звик, щоб його слухались. Вилетів з своєї нори та Зайченяті прямо в ніс жалом—тиць! Бідне Зайченя так заверещало, що всім зробилося моторошно.

А от кінець цієї розповіді про дурне Зайченя ми чули по-різному. Метелики своїми крильми присягаються, що того ж дня бачили Зайченя мертвим на другому кінці галявини. А мурахи—сусіди і добрі приятелі Джмеля (їхній мурашник якраз поряд з дубом) кажуть, що легковажні метелики чули дзвін та не знають, де він. Джміль—дядько сердитий, але справедливий і карає лише винних. Такий випадок, кажуть вони, справді був, тільки не з Зайченням, а з Мишею. Забігла вона в Джмелеву нору і давай стільники потрошити. Чужим медком, бачте, поласувати захотіла. От Джміль її й покарав. І правильно зробив.

З тих пір миші не наважуються наближатися до старого дуба. А Зайченя живе й здорове. Джміль його тільки полякав, щоб наперед було розумнішим.

Ми схильні більше вірити серйозним і роботящим мурашкам.

Але як би там не було, ясно одне: чесні поважають Джмеля, а злодії бояться, бо його жало—не така річ, з якою можна жартувати.

ЛЕДАЧИЙ МУРАХА

Ми вже згадували про мурашок — Джемелених сусідів. Це дружна, роботяща сім'я.

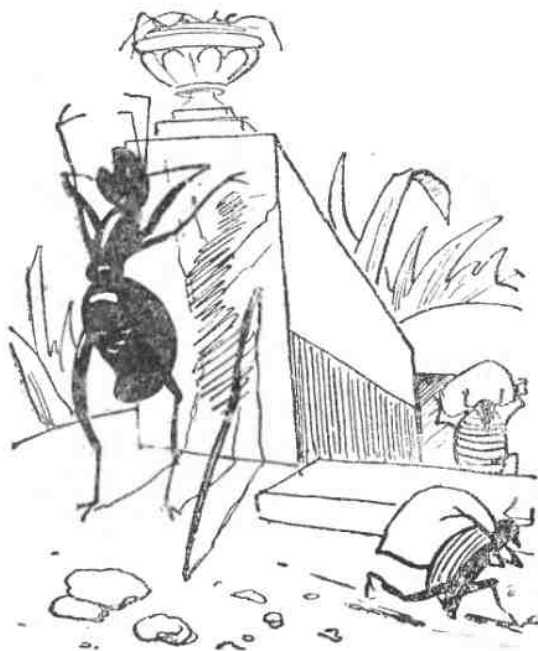
Та, як відомо, в лісі не без кривого дерева, а в сім'ї не без виродка. Був і в цій великій і хорошій сім'ї один поганий Мураха — ледачий, обжерливий, зарозумілий. Поставлять його, скажімо, вхід сторожити, а він побіжить собі кудись або стоїть — гав ловить, а тим часом хтось з чужих в мурашиний дім забреде. Накажуть мурашник чистити — він потягає щось для вигляду, поки інші роботою захопляться, а тоді забереться в темний закуток і вилежується там на м'яких мурашиних подушках. Їсти тільки й був мастак — тут уже з ним ніхто зрівнятися не міг.

А що вже вреднючий! Ото тільки хто що сказав, зауважив йому — зразу кусатися. А був він таки здоровий. Не один уже мураха зазнав його міцних щелепів і ходив з понівеченою лапкою чи надкушеним вусом.

Звичайно, така поведінка хоч кому не сподобається. Ледарів і хуліганів ніхто не любить. І хоч мурашки — народ терпеливий, але вони теж, зрештою, почали обурюватись.

— Ой, Мурахо, — кажуть йому, — де твоя совість? Візьмись за розум, поки не пізно. А то не довелося би тобі плакати!

Що ж ви думаєте, вплинуло це на Мураху? Де там! День чи два нікого не чіпав, щось навіть робив, а потім знов за своє.

Однак він зрозумів, що його безтурботне життя кінчається. Для того, щоб можна було й далі ледарювати, кривдити і обдурювати своїх товаришів, треба негайно щось придумати.

І Мураха почав думати.

Але його лінива голова довго нічого путнього придумати не могла.

МУРАШИНІ МРІЇ

Якось надвечір, коли все живе спішило покінчити з денними турботами, наш Мураха зручно вмовстився на сухій галузці і вигрівався собі проти сонечка.

Аж ось на галявині почулося:

— Гу-у, гу-у, гу-у-у...

Всі мимоволі притаїлися, а Мураха миттю сховався під галузку.

Тим часом Джміль залетів у свою нору, якийсь час сердито погудів, побубонів, наче старий дід, і затих.

„Спати ліг, — подумав ліниво Мураха, вилазячи знов на свою галузку. — От кому добро: коли захотів — лягай і спи. Ніхто тебе не потурбує, ніхто не наважиться залізти в твою нору“.

Мураха заздрісно зітхнув.

„А все через те, що в нього — жало, — думав далі Мураха. — Як таки несправедливо світ побудований: у одного і голос гучний, сердитий, і крила, і жало, а в другого — тільки ніжки та щелепи...“

От якби йому хоч жало! Крила — що: упадеш та ще вб'єшся. А жало — ой, як би воно йому пригодилося! Хай би тоді хто спробував щось проти нього сказати — зразу б ноги простягнув.

„А де б я дівав те жало, коли б спати лягав? — роздумував Мураха. — Цікаво, де Джміль кладе його на ніч?..“

І тут Мураху осяяла думка: „А жало ж можна вкрасти! Отак от збігти з купини, підкрастися до нори і...“

ВІН СТАЄ ЗЛОДІЄМ

Ні, лячно. Бр-р-р, аж стрясло всього. Якщо дядько Джміль впіймає — живим не випустить. Якби це був не Мураха, можна було б сказати, що від цієї думки у нього поза шкірою забігали мурашки.

А коли не впіймає? О, тоді Мураха покаже, хто він такий! На всю галявину найсильнішим буде, всі його боятимуться.

Але ж дуже таки страшно...

Довго так роздумував Мураха, довго не міг на щось відважитись. Нарешті жадоба влади, думка стати сильнішим від усіх перемогли в ньому боягуза.

Мураха встав, злодійкувато оглянувся. Всі навколо були зайняті своїм ділом, на нього ніхто не звертав уваги. Мураха збіг з купини і почав обережно пробиратися до Джмелевої нори. Пробіжить трохи, зупиниться, поворушить вусиками, прислухається — і знову побіжить.

Ось йому на дорозі лежить товстий шершавий корінь. Та для Мурахи це не перешкода. Він з ходу збіг на корінь і... від несподіванки присів на всіх своїх шести ніжках: прямо перед його носом чорніла Джмелева нора. Вона зяяла таємничо, страхотливо, наче бездонне провалля.

Довго сидів Мураха на одному місці, прислухаючись і принохуючись. В норі було так тихо, наче в ній зовсім нікого нема. Але ж дядько Джміль там, це Мураха знає напевно.

„Ну, що ж, якщо дядько Джміль не спить, притаюсь десь

у шпарці, він і не помітить“, — підбавьорив себе Мураха і обережно поповз у нору. Спочатку вона йшла вглиб, далі спуск кінчився, і нора поступово розширилася в печеру. Мураха зупинився, щоб призвичаїтися до темряви і роздивитися, що тут робиться.

І ось він побачив у найдальшому кутку печери стільники. Мурасі якось довелось побувати в дуплі, де колись жили бджоли. Там теж були стільники, тільки ті схожі на кружки соняшника, з яких повибивали насіння. Мураха заповзав у красиві гранчасті чашечки і в деяких з них находив крапельки густого і дуже солодкого меду.

Джмелеві ж стільники нагадували білі жолуді або лісові горіхи, безладно склеєні один з другим.

Придивившись краще, Мураха побачив і самого Джмеля. Від ляку в нього задрижали ніжки. Та він скоро заспокоївся, бо зрозумів, що Джміль таки справді спав: він сидів на стільниках зовсім нерухомо, тільки його смугасте волохате черево то роздувалось, то опадало.

Мураха набрався сміливості і підповз ближче. Нічого, Джміль не ворухиться. Де ж його жало? Освоївшись в Джмелевій норі, Мураха почав нишпорити по всіх її закутках.

Нарешті в якомусь темному закапелку щось забіліло. Мураха кинувся туди і помітив сухий листочок, а на ньому...

Фу, аж в піт кинуло і дихання сперло. На листочку лежить жало! Так, це воно — чорне, криве і гостре.

Мураха кинувся до жала, але сухий листочок так під ним залопотів, що злодій присів з переляку і не ворухився, поки не переконався в тому, що Джміль продовжує собі спокійно спати. Тоді Мураха обережно взяв ротом жало, сповз із листочка і, не озираючись, спотикаючись через свою незручну ношу, побіг до виходу.

МУРАХА — З ЖАЛОМ!

До своєї домівки Мураха добрався тоді, коли сонце вже зайшло. Натрудившись за день, мурашки спали, тільки два вартових стояли при вході в мурашник. Широко розкривши роти з великими міцними щелепами, вартові перегородили Мурасі шлях. Але той наставив на них свою страшну зброю.

— Бачите, що це? Джмелеве жало. Як штрикну, так тут вам і каюк.

І вартові пропустили нахабу. А що вони могли зробити? Джмелеве жало—річ справді страшна.

Мураха пробрався на своє місце і ліг спати, міцно обхопивши лапками жало, щоб ніхто не вкрав. Але спав він тривожно, часто прокидався. А під ранок йому приснилося, наче прямо в мурашник прийшов грізний дядько Джміль. Ось він підійшов до Мурахи, вп'явся в нього страшними чорними очима і сердито ворухить вусами.

— Це не я... Я більше не буду,—лопоче переляканий Мураха.

— Брешеш, злодюго!—грімає Джміль і підступає ближче. Мураха схоплюється з м'яких подушок і тікає, але ноги його не слухаються, він ледве повзе.

— Не втечеш! Ха-ха-ха!—доганяє басовитий голос Джмеля.

— Рятуйте!—щосили скрикнув Мураха і прокинувся.

Навколо нього стояли мурашки, вони з настороженою цікавістю дивилися на Мураху.

— Чого повитріщалися?—грубо закричав він на своїх товаришів і зневажливо додав:—Ваше діло в землі ритися. Ну!

Сторожко поглядаючи на велике темне жало, яке Мураха незграбно тримав у лапах, мурашки розійшлись. Кожен взявся за роботу, а наш Мураха солодко поїв і задумався, чим би йому розважитись.

Про роботу він, звичайно, й не думав. Це не для нього. Від сьогодні він — найсильніший звір на всій галявині. Мураха і самого Джмеля його ж жалом заколе, якщо він спробує чіплятися. Тепер його діло наказувати. Хай інші роблять все, що тільки йому заманеться.

І Мураха вирішив тут же перевірити свою владу.

Ось над чимсь трудиться, аж потом обливається, маленький худий мурашка. Наш Мураха підбіг і став йому на дорозі. Той здивовано зупинився, потім пропищав:

— Не заважай.

— Ах ти, негідник! — закричав Мураха. — Не бачиш, хто перед тобою стоїть? Хочеш — миттю кишки випущу.

Бідний мурашка як дременув, тільки курява вслід. А Мураха й радий.

— Держи його! — кричить. — Го-го-го!

Там он купка мурашок обід готує для всіх. Підходить наш Мураха, жалом націляється.

— Ану відійдіть, я спробую, що тут у вас.

— Не можна, — пищить хтось, — ще не час.

— Я тобі дам „не можна“. Мені все можна!

Заліз із ногами, перепоганив усю їжу й пішов далі.

Он там якась метушня, крики. Ага, тягнуть гусеницю. А вона велика, гладка і жива ще — ніяк не справляється.

— Що тут за гармидер!— кричить Мураха.— Галасу багато, а роботи — тьфу!

— А ти чого кричиш?

— Наглядач знайшовся!

— Краще б допоміг!— злобно огризнулися трудівники.

— Цить!— гаркнув Мураха і найближчого під ребра жалом як штрикне — той, бідолаха, так і зігнувся.

Весь день Мураха заважав своїм товаришам працювати, знущався над ними, кількох покалічив. І побачили мурашки, що далі цього терпіти не можна.

МУРАХУ КАРАЮТЬ

Увечері, коли Мураха навішався, наївся добре, лишивши багатьох без вечері, і заснув,— почали радитися, як їм позбутися зловредного Мурахи. Довго сперечалися, ніяк до однієї думки дійти не могли. Нарешті хтось запропонував:

— А давайте сходимо до Джмеля та й розкажемо, де його жало. Він сам і покарає злодія.

— Правильно!— закричали мурашки.

Пропозиція сподобалася всім. На цьому й порішили.

А ранком, тільки-но сонце послало на лісову галявину свої перші промінці, делегація в складі десяти найповажніших мурах вирушила до Джмелевої нори.

Дорогою мало не посварилися—сперечалися, кому першому зайти в нору до сердитого дядька Джмеля.

Та виявилось, що сперечалися вони марно. Будити Джмеля не довелось. Такий же трудівник, як і мурашки, він уже сидів біля нори, розправляючи лапками свої довгі вуса, причепурюючись.

Делегація низько вклонилася Джмелеві, а найстарший сказав:

— Дорогий дядьку Джміль! Ми б ніколи не наважилися тебе потурбувати, якби наша справа не торкалася й твоєї особи...

— Кажіть коротше,— нетерпляче прогудів Джміль.
— А коротше ось що: наш ледар і хуліган, а тепер уже й злодій Мураха вкрав у тебе жало, і тепер нам...

— Що?

— ... і тепер нам немає через нього життя.

— Що вкрав?

— Не сердься, дядьку, але це правда. Він украв твоє жало.

— Ха-ха-ха!— розреготався раптом Джміль. Він узявся в боки, оглянув зняковілих мурах і ще голосніше залився сміхом:

— Ха-ха-ха! Ох-хо-хо-хо! От диваки! А оце що?

І при цьому з самого кінчика Джмелевого тулуба висунулось чорне блискуче жало.

— Але ж... у нього теж є жало! І він сам каже, що то твоє,— розгублено мовив один з делегатів.

Джміль раптом щось згадав.

— Заждіть,— сказав він і шурхнув у нору. Через хвилину виліз і сердито пробубонів:

— Він украв не моє жало, а жало мого небіжчика батька, яке лежало у мене як пам'ять про нього. Ану, ходіть до вашого мурашника.

Йти було недалеко, і Джміль пішов з мурашками, як з рівними, пішки.

— Виводьте сюди вашого героя. Та не бійтеся, заколотити тим жалом він нікого не зможе.

Підбадьорені Джмелем, мурашки кинулись в свій дім, знайшли сонного Мураха, розштовхали:

— Вставай, досить вилежуватись.

Той схопився та за жало:

— Вам життя набридло?— кричить.

— А ти не репетуй,— кажуть йому товариші,— а виходь до Джмеля на розправу.

— Не підходь ніхто, бо заколю!— не здається Мураха.

Тоді мурашки всі разом кинулися на розбійника. Хтось охнув від рани, заподіяної жалом, в когось хруснула лапка,

перекушена Мурахою. Але тут же злодія скрутили, жало відняли. Вивели Мураху, поставили перед грізні очі Джмеля і жало поклали.

Подивився Джміль на Мураху та й каже:

— Мало того, що ти негідник, ти ще й дурень. Ось моє жало, і користуватись ним можу тільки я. Це б можна було тобі довести зараз, та я не стану свого жала об тебе бруднити.

Потім звернувся уже до всіх мурах:

— Я думаю, ви самі знайдете, як його покарати...

І тут мурашки всі разом зашуміли, закричали:

— Не пустити його в дім!

— Вигнати!

— Геть звідси!..

Мураха стояв, знітившись, ждав смерті. А коли почув ці вигуки, то аж зрадів. Він одним стрибком зіскочив з купини і накивав п'ятами, тільки його й бачили.

КІНЕЦЬ

Та радість його була передчасною.

Спочатку Мураха біг, не розбираючи дороги, поки не вивчився з сил. Далі впав і лежав якийсь час, нездатний і вусом поворушити. А коли трохи відсапався, почав думати, що ж йому робити, як далі жити.

„Піду, пошукаю якийсь мурашник. Попрошусь, мурахи й приймуть мене“.

Пішов Мураха шукати добрих сусідів. Хай собі шукає. А вам скажемо по секрету: не знайти йому таких добряків. Справа в тім, що про неблагодійні пригоди Мурахи знали вже не лише на галявині, а й у всьому лісі. Ви, мабуть, догадуєтесь, що тут постаралися метелики — великі любителі всяких незвичайних історій. Пурхаючи з квітки на квітку, вони першими довідувались про всі лісові новини і охоче ділилися ними. Метелики й рознесли по лісу всю оцю історію з жалом.

Отож коли Мураха добрався до великої купини, в якій жили крупні руді мурахи (наш Мураха був чорний), і почав проситися до них в сусіди, вартові не пустили його навіть на поріг.

— Чули про тебе, героя. Провалюй, поки ноги цілі.

Не більш люб'язно зустріли його й чорні мурашки з іншого мурашника. Різниця тільки в тім, що тут йому вже пообіцяли обламати ребра, якщо він не перестане канючити і не забереться геть.

Стомився Мураха, зголоднів. А тут уже й вечір надходить. Що йому робити, де холодну ніч пересидіти?

Ледве повзе Мураха, сам не зна-

ючи куди, та землю сльозами кропить. Коли ж глядь—попереду зручний такий плоский камінчик, зверху листочком накритий. Заліз Мураха на той камінчик, а він аж гарячий—сонце за день нагріло.

„Повезло!—радіє Мураха.—Тут і заночую. А завтра щось придумаю“.

Ліг та й заснув, наче на печі.

І коли б він звик раненько вставати, як весь трудовий люд встає, то може б усе благополучно й обійшлось. Так що ж ви з ледаря хотіли? Вже й пташки прокинулись—літають, щебечуть, жучки всякі нишпорять в траві, а Мураха перевернувся на другий бік та й знову задає хропака.

А в цей час бігло козенятко на водопій до річки—хороше таке, маленьке, пушок на ньому жовтенький. Біжить, вибрикує та копитцем прямо на той камінчик—скік!—і роздушило Мураха. Зовсім. Тільки мокра плямочка на камінчику лишилася...

* * *

Може, вам і жаль Мураха, а мені—не дуже. Не хотів він добрими людьми по-чесному жити, от і постраждав.

Редактор С. В. Музиченко
Художній редактор В. К. Уманець
Технічний редактор М. Г. Шевченко
Коректор П. Я. Бронштейн

Здано в набір 13/X-58 р. Підписано до друку
10/II-59 р. Папір 70 x 92¹/₁₆. Папер. арк. 0,5.
Друк. арк. 1. Ум.-друк. 1,17. Обл.-вид. арк.
0,66 + 6 вкладок. Вид. № 147. Тираж 50 000.
Зам. 4-1561. Ціна 2 крб. 70 коп.

Харківська обласна друкарня Облвидав.
Харків, Сумська вул., 13.

10 коп.

ХАРКІВСЬКЕ КНИЖКОВЕ ВИДАВНИЦТВО